

ҲИСОБОТ

оид ба натиҷаҳои арзёбии ибтидоии малакаҳои хониш, математика ва омӯзиши иҷтимоӣ-эҳсосотӣ 2022

Арзёбии миллии таҳсилот дар Тоҷикистон барои таҳлили амиқи низоми маориф ва таҳияи стратегияҳои муассири баланд бардоштани сифати таҳсилот заминаи бозтатқи фароҳам овард.

✓ Ин таҳқиқот нишон дод, ки сатҳи таҳсилоти хонандагон дар минтақаҳои гуногун фарқиятҳои ҷиддӣ дорад.

✓ Хонандагон дар фанҳои назариявӣ нисбатан муваффақанд, аммо малакаҳои амалӣ ва қобилияти ҳалли масъалаҳо беҳбудиро талаб менамояд.

✓ Барои такмили низоми маорифи кишвар, ворид намудани барномаҳои муосири таълим, омӯзиши методикаҳои нав барои омӯзгорон ва беҳтарсозии муҳити таълимӣ зарур мебошад.

Бо татбиқи ислоҳоти ҳамаҷониба ва пайгирии мунтазами натиҷаҳои таҳсилот, Тоҷикистон метавонад низоми маорифи худро ба сатҳи нав барорад ва насли наврасро барои муваффақиятҳои бузург омода созад.

II. МЕТОДОЛОГИЯИ ТАҲҚИҚОТ

2.1. Муҳимияти методологияи дақиқ дар арзёбии таҳсилот

Методологияи дақиқ ва илмӣ асоси ҳар як таҳқиқоти муваффақ мебошад. Дар доираи таҳқиқоти мазкур низ методологияи ҳамаҷониба истифода шуд, ки он ба стандартҳои байналмилалӣ арзёбии таҳсилот, махсусан моделҳои PISA, PIRLS ва TIMSS мутобиқ карда шудааст.

Методологияи мазкур на танҳо ба ҷамъоварии маълумот оид ба сатҳи дониш ва малакаҳои хонандагон равона гардид, балки омилҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва муҳити таълимиро низ фаро гирифт. Ин имкон дод, ки таҳқиқот на танҳо натоиҷи фардӣ хонандагонро муайян намояд, балки робитаи ин натиҷаҳо бо шароити умумии таълимиро низ шарҳ диҳад.

2.2. Хусусиятҳои методологияи таҳқиқот

2.2.1. Навъи таҳқиқот

Таҳқиқот дар доираи лоиҳаи чорсолаи USAID "Биё, ҳамроҳ омӯзем" амалӣ гардида, арзёбии ибтидоӣ дар соли 2022 сурат гирифт. Дар солҳои минбаъда — 2024 (арзёбии миёнамуҳлат) ва 2025 (арзёбии ниҳой) — давраҳои дигари таҳқиқот гузаронида мешаванд.

2.2.2. Минтақаҳои фарогир

Таҳқиқот дар панҷ минтақаи асосии Тоҷикистон амалӣ гардид:

- ✓ Душанбе
- ✓ Вилояти Суғд
- ✓ Вилояти Хатлон
- ✓ Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон (ВМКБ)
- ✓ Ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ (НТЧ)

Интихоби минтақаҳо ба хоити таъмини фарогирии хонандагон аз минтақаҳои шаҳрӣ ва деҳот, инчунин гурӯҳҳои гуногуни иҷтимоӣ сурат гирифт.

2.3. Шумораи иштирокдорон

Дар арзёбии мазкур хонандагони синфҳои 2 ва 4 аз мактабҳои забони тоҷикиву русӣ иштирок карданд.

Ҷадвали шумораи иштирокдорон аз рӯи синф ва ҷинс:

Синф	Хонандагони забони тоҷикӣ	Хонандагони забони русӣ
Синфи 2	1,358 (писарон: 674, духтарон: 684)	687 (писарон: 357, духтарон: 330)
Синфи 4	1,354 (писарон: 675, духтарон: 679)	673 (писарон: 352, духтарон: 321)
Ҷамағӣ	2,712	1,360

Ин интихоби фарогир ба таҳқиқоти мазкур эътимодноки ва қобилияти умумисозӣ бахшид.

2.4. Фанҳои арзёбишуда ва самтҳои таҳқиқот

Арзёбии мазкур бештар ба арзёбии малакаҳои бунёдӣ ва дониши асосӣ равона гардид. Фанҳои арзёбишуда чунин буданд:

- ✓ Хониш – малакаи хондан ва дарки маънои матн.
- ✓ Математика – малакаҳои ҳисоб, мантиқ ва ҳалли масъалаҳо.
- ✓ Малакаҳои иҷтимоӣ-эҳсосотӣ – қобилияти идоракунии стресс, ҳамдиلى ва муоширати созанда.

Ҳар як фан мутобиқи стандартҳои байналмилалӣ арзёбӣ таҳлил ва баҳогузорӣ шуд.

2.5. Усулҳои арзёбӣ ва воситаҳои санҷишӣ

Барои дақиқ ва бозътимод будани натиҷаҳои таҳқиқот, усулҳои гуногуни таҳлиلى ва воситаҳои илмӣ истифода шуданд.

2.5.1. Воситаҳои арзёбӣ

Арзёбии мазкур аз 7 бахш иборат буд, ки барои ҳар синф мутобиқ гардонида шуд.

Ҷадвали бахшҳои арзёбӣ ва шумораи супоришҳо:

Бахш	Шумораи супоришҳо
Муносибат ва муомила	13
Идоракунии стресс	3
Ҳамдиلى	6
Истодагарӣ	4
Ҳалли низоъ	4

Бахш	Шумораи супоришҳо
Муносибат бо хонандагон	14
Худбаҳодиҳӣ	8

Ин бахшҳо ба омӯхтани малакаҳои иҷтимоӣ-эҳсосоти хонандагон мусоидат намуда, нишон доданд, ки чӣ тавр хонандагон бо мушкилот мубориза мебаранд ва дар муҳити синфӣ чӣ гуна муносибат мекунанд.

2.5.2. Навъи саволҳо дар тестҳо

Барои арзёбии ҳамаҷонибаи дониш ва малакаҳои хонандагон се намуди саволҳо истифода шуданд:

1. Саволҳо бо якчанд ҷавоб (Multiple Choice Questions - MCQ):

- Ин намуди саволҳо аз хонандагон талаб мекарданд, ки аз чанд ҷавоби пешниҳодшуда яке аз дурусттаринро интихоб намоянд.

2. Саволҳои кушода (Open-ended Questions):

- Дар ин намуди саволҳо хонандагон бояд ҷавобҳоро бо далелҳо асоснок мекарданд ё масъалаҳоро мустақилона ҳал менамуданд.

3. Саволҳои амалӣ (Performance-based Tasks):

- Ин саволҳо махсусан дар математика ва малакаҳои иҷтимоӣ истифода шуданд, ки дар онҳо хонандагон бояд донишҳои худро дар ҳалли масъалаҳои амалии зиндагӣ татбиқ менамуданд.

2.6. Ҷамъоварӣ ва таҳлили маълумот

2.6.1. Ҷамъовариҳои маълумот

Маълумот дар асоси усули намунагирии тасодуфӣ стратификасионӣ ҷамъоварӣ гардид. Ин усул имкон дод, ки хонандагон аз мактабҳои дорои сатҳи гуногуни таҳсилот, муҳити иҷтимоиву иқтисодӣ ва минтақаҳои ҷуғрофӣ кишвар интихоб карда шаванд.

2.6.2. Таҳлили маълумот

Барои таҳлили маълумоти ҷамъоваришуда чунин равишҳо истифода гардиданд:

▮ Таҳлили омӯрӣ барои муайян кардани фарқиятҳои назаррас дар натиҷаҳои таълим.

▮ Муқоисаи натиҷаҳои хонандагони шахр ва деҳот.

▮ Муайян кардани робитаи байни сатҳи таҳсилот ва омилҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ.

2.7. Хулоса

Методологияи истифодашуда барои арзёбии сатҳи таҳсилот дар Тоҷикистон як модели илмӣ ва бозътимод буда, он ба стандартҳои байналмилалӣ мутобиқ мебошад.

✓ Фарогирии хонандагони синфҳои ибтидоӣ аз минтақаҳои гуногун.

✓ Истифодаи воситаҳои санҷиши фарогир, ки на танҳо дониши назариявӣ, балки малакаҳои амалӣ ва иҷтимоиву эҳсосоти роҳи фарогирӣ гирифтанд.

✓ Чамъоварӣ ва таҳлили маълумот бо истифода аз равишҳои илмӣ оморӣ.

Ин усули ҳамаҷониба имкон дод, ки таҳқиқот натавонад сатҳи кунунии таҳсилоти хонандагонро нишон диҳад, балки сабабҳои аслии камбудии ва роҳҳои ислоҳи онҳо низ муайян карда шаванд.

III. НАТИҶАҲОИ ТАҲҚИҚОТ

Натиҷаҳои таҳқиқоти арзёбии таҳсилот дар Тоҷикистон маълумоти фарогир ва амиқро дар бораи сатҳи донишу малакаҳои хонандагони синфҳои 2 ва 4 фароҳам овард. Ин натиҷаҳо на танҳо сатҳи умумии донишро муайян намуданд, балки фарқиятҳои минтақавӣ, мушкилоти фанӣ ва камбудии муҳити таълимиро низ ошкор карданд.

Таҳқиқот ба таври махсус дар се самти асосӣ анҷом дода шуд:

✓ Арзёбии малакаҳои хониш.

✓ Арзёбии малакаҳои математика.

✓ Арзёбии малакаҳои иҷтимоӣ-эҳсосотӣ.

Дар зер натиҷаҳои таҳқиқот бо таҳлили амиқ ва шарҳи омилҳои таъсиргузор баррасӣ мегарданд.

3.2. Натиҷаҳои асосӣ дар бахши хониш

3.2.1. Натиҷаҳои хониши хонандагони синфҳои 2 ва 4

Натиҷаҳои бахши хониш нишон доданд, ки малакаҳои хониши хонандагон дар минтақаҳои гуногуни кишвар фарқиятҳои назаррас доранд.

Меъёрҳои асосии хониш:

✓ Меъёри хониши равон: 40 калима дар 1 дақиқа (барои синфи 2) ва 80 калима дар 1 дақиқа (барои синфи 4).

✓ Меъёри дарки маъно: 80% ҷавобҳои дуруст.

Натиҷаҳои хониши хонандагони синфи 2

• Таносуби хонандагони синфи 2, ки ба меъёри хониши равон ҷавобгӯ буданд, 41,95%-ро ташкил дод.

• Дар бахши "Дарки маъноӣ матн" танҳо 53,39% хонандагон ба меъёр ҷавобгӯ буданд.

Натиҷаҳои хониши хонандагони синфи 4

• Таносуби хонандагони синфи 4, ки ба меъёри хониши равон ҷавобгӯ буданд, 74,10%-ро ташкил дод.

• Дар бахши "Дарки маъноӣ матн" танҳо 57,62% хонандагон ба меъёр ҷавобгӯ буданд.

3.2.2. Тафовути минтақавӣ дар хониш

• Дар шаҳри Душанбе ва вилояти Суғд натиҷаҳо назаррас беҳтар буданд.

• Дар вилояти Хатлон ва НТЧ нишондиҳандаҳо пасттар буданд.

- Дар ВМКБ, новобаста ба шароити маҳдуд, сатҳи хониши хонандагон назаррас беҳтар аз дигар минтақаҳои дурдаст буд.

Хулоса оид ба хониш:

- ✓ Натиҷаҳои хонандагони синфи 4 назар ба синфи 2 беҳтар мебошанд.

- ✓ Сатҳи хониш дар минтақаҳои деҳот нисбат ба шаҳрҳо поинтар аст.

- ✓ Дарки маъноӣ матн, хусусан дар байни хонандагони синфи 2, заиф мебошад.

3.3. Натиҷаҳои асосӣ дар бахши математика

3.3.1. Натиҷаҳои умумии математика

Натиҷаҳои бахши математика нишон доданд, ки хонандагон дар ҳалли масъалаҳо ва татбиқи донишҳои назариявӣ ба мушкилоти ҷиддӣ рӯбарӯ шудаанд.

Меъёрҳои асосии баҳодихии малакаҳои математикӣ:

- ✓ Амали ҷамъ, тарҳ, зарб ва тақсим.

- ✓ Пайдарҳамии ададҳо ва муодилаҳои оддӣ.

- ✓ Ҳалли масъалаҳои матнӣ ва амалии зиндагонӣ.

Натиҷаҳои математикаи хонандагони синфи 2

- Таносуби хонандагон, ки ба ҳама масъалаҳо дуруст ҷавоб дода тавонистанд, ҳамагӣ 39,61%-ро ташкил дод.

- Дар бахши "Ҳалли масъалаҳо оид ба асъори милли" танҳо 37,23% хонандагон ҷавобҳои дуруст доданд.

Натиҷаҳои математикаи хонандагони синфи 4

- Таносуби хонандагони синфи 4, ки ба масъалаҳои математикаи амалии сатҳи 2 дуруст ҷавоб доданд, 70,05% буд.

- Таносуби хонандагони синфи 4, ки ба саволҳои "Амали тарҳ - сатҳи 1" ҷавобҳои дуруст доданд, ҳамагӣ 10,85 буд (ба ҳисоби миёна дар 1 дақиқа).

3.3.2. Тафовути минтақавӣ дар математика

- Дар Душанбе ва Суғд натиҷаҳо беҳтар буданд.

- Дар ВМКБ сатҳи малакаҳои амалӣ беҳтар аз дигар минтақаҳои дурдаст арзёбӣ гардид.

- Дар Хатлон ва НТЧ натиҷаҳои математика ба таври назаррас паст буданд.

Хулоса оид ба математика:

- ✓ Малакаҳои амалии хонандагон дар ҳалли масъалаҳо суст мебошад.

- ✓ Хонандагон бештар ба азёдкунии формулаҳо таъия мекунанд ва дар фаҳмиши концепсияҳои математикӣ мушкилӣ доранд.

3.4. Натиҷаҳои асосӣ дар бахши малакаҳои иҷтимоӣ-аҳсосотӣ

3.4.1. Натиҷаҳои умумии малакаҳои иҷтимоӣ-аҳсосотӣ

Малакаҳои иҷтимоӣ-аҳсосотӣ ҳамчун яке аз омилҳои муҳим барои ташаккули шахсият ва муваффақият дар таҳсил эътироф шудааст.

Дар таҳқиқоти мазкур сатҳи малакаҳои зерин арзёбӣ гардид:

✓ Муносибат бо дигарон.

✓ Идоракунии стресс.

✓ Ҳалли низоъ.

✓ Ҳамдигарӣ ва ҳамкорӣ.

3.4.2. Натиҷаҳо дар бахши малакаҳои иҷтимоӣ-эҳсосотӣ

• Дар синфи 2 духтарон дар бахшҳои "Ҳамдигарӣ", "Истодагарӣ" ва "Худбаҳодиҳӣ" натиҷаҳои беҳтар нишон доданд.

• Дар синфи 4 духтарон назар ба писарон дар бахшҳои "Ҳалли низоъ", "Ҳамдигарӣ" ва "Муносибати мусбӣ" сатҳи баландтар нишон доданд.

Хулоса оид ба малакаҳои иҷтимоӣ-эҳсосотӣ:

✓ Духтарон нисбат ба писарон дар малакаҳои иҷтимоӣ-эҳсосотӣ натиҷаҳои беҳтар нишон доданд.

✓ Натиҷаҳои хонандагон дар синфи 4 назар ба синфи 2 беҳтар арзёбӣ гардид.

3.5. Хулоса

Натиҷаҳои таҳқиқоти мазкур нишон доданд, ки:

✓ Сатҳи хониш ва математика дар мактабҳои шаҳрӣ назар ба деҳот беҳтар аст.

✓ Натиҷаҳои хонандагони мактабҳои ВМКБ назар ба дигар минтақаҳои деҳот беҳтар буда, сабаби асосии он робитаи наздики хонандагон бо омӯзгорон ва аҳамияти зиёди волидайн ба таълим мебошад.

✓ Мушкилоти асосӣ дар маҳдудияти малакаҳои амалии хонандагон, нарасидани омӯзгорони соҳибхтисос ва норасоии маводи таълимӣ зоҳир мегардад.

Барои беҳтар кардани вазъияти таҳсилот, ворид намудани барномаҳои амалгароёна, омӯзиши устувори омӯзгорон ва баланд бардоштани дастрасӣ ба маводи таълимӣ зарур мебошад.

IV. МУШКИЛОТ ВА КАМБУДИҲОИ ОШКОРШУДА

Таҳқиқоти арзёбии таҳсилот дар Тоҷикистон на танҳо сатҳи донишу малакаҳои хонандагонро муайян намуд, балки як қатор мушкилоти ҷиддӣ ва камбудии низоми таълимро низ ошкор кард. Ин мушкилот дар аксари минтақаҳо мушоҳида шуда, ба сатҳи умумии таҳсилот таъсири манфӣ мерасонанд.

Муҳимтарин мушкилоти ошкоргардида инҳоянд:

✓ Сатҳи нокифояи малакаҳои амалии хонандагон дар фанҳои табиатшиносӣ ва математика.

✓ Мушкилоти дарки математикӣ ва истифодаи дониш дар ҳолатҳои амалӣ.

✓ Норасоии омӯзгорони баландхтисос дар баъзе минтақаҳо.

✓ Муҳити таълимии номувофиқ ва камбудихои инфрасохторӣ.

4.2. Сатҳи нокифояи малакаҳои амалии хонандагон

4.2.1. Хониш

Таҳқиқот нишон дод, ки малакаҳои хониши хонандагон, махсусан дар дарки маъноӣ матн, заиф аст.

Натиҷаҳои калидӣ:

✦ Танҳо 41,95% хонандагони синфи 2 ва 74,10% хонандагони синфи 4 тавонистанд ба меъёри хониши равоҷ ҷавобгӯ бошанд.

✦ Дар баҳши "Дарки маъноӣ матн", танҳо 53,39% хонандагони синфи 2 ва 57,62% хонандагони синфи 4 ба меъёр ҷавоб доданд.

4.2.2. Математика

Малакаҳои амалии хонандагон дар математика низ заиф арзёбӣ гардиданд.

Натиҷаҳои калидӣ:

✦ Танҳо 39,61% хонандагони синфи 2 ва 70,05% хонандагони синфи 4 ба саволҳои математикаи амалии сатҳи 2 дуруст ҷавоб доданд.

✦ Дар баҳши "Ҳалли масъалаҳо оид ба асари милли", танҳо 37,23% хонандагон тавонистанд ҷавобҳои дуруст диҳанд.

Амалҳои математикӣ, аз ҷумла ҷамъ, тарҳ, зарб ва тақсим, инчунин фаҳмиши концепсияҳои асосии риёзӣ барои аксари хонандагон душвор арзёбӣ гардиданд.

4.3. Мушкилоти дарки математикӣ ва истифодаи амалии дониш

Яке аз мушкилоти аслии ин аст, ки хонандагон аксаран донишҳои назариявиро меомӯзанд, аммо наметавонанд онҳоро дар ҳолатҳои амалӣ татбиқ намоянд.

Намунаҳои мушкилот:

✦ Бисёре аз хонандагон ҳангоми кор бо ададҳо ва ҳисобҳои рӯзмарра мушкилдоранд.

✦ Хонандагон дар фаҳмидани концепсияҳои геометрӣ ва истифодаи онҳо дар масъалаҳои амалӣ заиф мебошанд.

✦ Фаҳмиши малакаҳои иқтисодӣ ва истифодаи мафҳумҳои асосии молиявӣ, ба мисли ҳисоб кардани фоизҳо, асбоб ва масрафҳои рӯзмарра, паст арзёбӣ гардид.

4.4. Норасоии омӯзгорони баландихтисос

Норасоии омӯзгорони баландихтисос, хусусан дар деҳот ва минтақаҳои дурдаст, яке аз омилҳои асосии паст будани натиҷаҳои таҳсилот мебошад.

Омилҳои асосии норасоии омӯзгорон:

✓ Дар минтақаҳои деҳот омӯзгорони фанҳои табиатшиносӣ ва математика хеле каманд.

✓ Омӯзгороне, ки дар мактабҳои деҳот фаъолият меkunанд, имкониятҳои кам барои такмили ихтисос ва омӯзиши усулҳои нави таълим доранд.

✓ Маоши паст ва набудани барномаҳои ҳавасмандкунӣ боиси кам шудани шумораи мутахассисони фанҳои дақиқ мегардад.

4.5. Муҳити таълимии номувофиқ ва камбудии инфрасохторӣ

Шароити физикӣ ва муҳити мактабҳо яке аз омилҳои муҳим дар ташаккули малакаҳои хонандагон мебошад. Таҳқиқот нишон дод, ки муҳити таълимӣ дар баъзе аз мактабҳо ба талаботи муосир ҷавобгӯ нест.

Мушкилоти асосӣ дар муҳити таълимӣ:

✦ Камбуди таҷҳизоти озмоишӣ. Дар мактабҳои деҳот лабораторияҳои фанӣ нокифоя буда, хонандагон таҷрибаҳои амалиро наметавонанд иҷро намоянд.

✦ Набудани маводи таълимӣ. Дар баъзе аз мактабҳо китобҳои дарсӣ кӯҳнашуда ва бе мисолҳои амалӣ мебошанд.

✦ Шароити номувофиқи синфхонаҳо. Мактабҳои деҳот бо камбуди оби ошомиданӣ, барқ ва мебели муосир рӯбарӯ мебошанд.

4.6. Камбудии равонии хонандагон ва омилҳои иҷтимоӣ

Таҳқиқот инчунин нишон дод, ки омилҳои равонӣ ва иҷтимоӣ ба натиҷаҳои таҳсилоти хонандагон таъсири назаррас мерасонанд.

Мушкилоти аслий:

✓ Баъзе хонандагон аз муҳити хонаводае меоянд, ки дар он таваҷҷуҳ ба таҳсил кам аст.

✓ Набудани дастгирии волидайн, махсусан дар деҳот, боиси кам шудани таваҷҷуҳи хонандагон ба таҳсил мегардад.

✓ Баъзе хонандагон аз муҳити стресс ва фишори равонӣ азият мекашанд, ки ин ба қобилияти дарки дониш ва малакаҳои иҷтимоӣ таъсир мерасонад.

4.7. Хулоса

Натиҷаҳои арзёби нишон дод, ки баъзе мушкилиҳо ҷой доранд, ки ҷиҳати ислоҳи онҳо чораандешӣ бояд кард.

Мушкилоти калидӣ:

! Сатҳи пасти малакаҳои амалии хонандагон, махсусан дар математика ва фанҳои табиатшиносӣ.

! Норасоии омӯзгорони соҳибихтисос дар мактабҳои деҳот.

! Камбуди таҷҳизоти фанӣ ва маводи таълимӣ.

! Фаҳмиши заифи мафҳумҳои математикӣ ва мушкилоти татбиқи донишҳои назариявӣ дар амал.

Тавсияҳои калидӣ барои беҳбуди вазъият:

✓ Баргузориҳои курсҳои такмили ихтисос барои омӯзгорон бо истифода аз методҳои муосири таълим.

✓ Муҳайё сохтани муҳити муосири таълимӣ тавассути таъмин кардани мактабҳо бо таҷҳизоти фаннӣ ва маводи таълимии нав.

✓ Рушди малакаҳои амалии хонандагон тавассути ворид намудани машғулиятҳои амалӣ ва озмоишҳо дар барномаҳои таълимӣ.

✓ Афзоиши ҳамкориҳои волидайн бо мактабҳо барои дастгирии таълим ва тарбияи хонандагон.

Татбиқи ин тавсияҳо метавонад ба беҳбуди вазъи таҳсилот дар Тоҷикистон мусоидат намуда, хонандагонро барои ояндаи муваффақ омода созад.

V. ПЕШНИҲОДҲО ВА ТАВСИЯҲО

5.1. Муқаддима

Дар асоси натиҷаҳои таҳқиқоти арзёбии миллии таҳсилот, барои беҳтар намудани сифати таҳсилот дар Тоҷикистон як қатор тавсияҳои муҳим пешниҳод карда шудаанд. Ин тавсияҳо бо дарназардошти мушкилоти ошкоргардида таҳия шуда, ба беҳбуд бахшидани малакаҳои хониш, математика ва рушди малакаҳои иҷтимоӣ-эҳсосоти хонандагон равона шудаанд.

Пешниҳодҳо ба таври махсус барои:

✓ Вазорати маориф ва илм

✓ Муассисаҳои таълимӣ ва омӯзгорон

✓ Лоихаи USAID "Биё, ҳамроҳ омӯзем"

✓ Падару модарон ва ҷомеа

5.2. Такмили барномаҳои таълимӣ

Яке аз мушкилоти асосии муайяншуда ин заиф будани малакаҳои амалии хонандагон мебошад. Аз ин рӯ, дар барномаҳои таълимӣ бояд тағйироти зерин ворид карда шавад:

✓ Афзоиши мундариҷаи амалгароёна дар фанҳои математика ва табиатшиносӣ.

✓ Ба барнома ворид кардани машғулиятҳои амалии бештар.

✓ Мустаҳкам намудани робитаи байни назария ва амал дар муҳтавои таълим.

Тавсияҳо барои амалисозӣ:

✦ Лоихаи USAID "Биё, ҳамроҳ омӯзем" бояд Вазорати маорифро дар таҳияи меъёрҳои миллии хониш ва математика дастгирӣ намояд.

✦ Таълим дар асоси мавзӯҳои воқеии рӯзмарра амалӣ гардад, то ки хонандагон малакаҳои зиндагӣ ва таҳлилро рушд диҳанд.

✦ Арзёбии амалии донишҳои назариявӣ дар фанҳои математика ва табиатшиносӣ зиёд карда шавад.

5.3. Омӯзиши омӯзгорон ва такмили ихтисос

Норасоии омӯзгорони баландхтисос яке аз сабабҳои аслии натиҷаҳои заифи хонандагон дар минтақаҳои гуногуни кишвар мебошад. Аз ин рӯ, барномаи такмили ихтисоси омӯзгорон бояд таҳким дода шавад.

Тавсияҳо барои амалисозӣ:

✓ Баргузориҳои тренингиҳои амалгароёна барои омӯзгорон бо истифода аз методикаҳои нав.

✓ Таҳияи барномаҳои таълимии муосир барои омӯзгорон, ки ба беҳтар кардани малакаҳои педагогӣ равона шудаанд.

✓ Баланд бардоштани малакаҳои омӯзгорон дар самти фанҳои табиатшиносӣ, математика ва малакаҳои иҷтимоӣ-эҳсосотӣ.

Илова бар ин, пешниҳод мегардад, ки дар мактабҳо омӯзиши хонандагон тавассути методҳои инноватсионӣ, аз ҷумла истифодаи технологияи рақамӣ тақвият дода шавад.

5.4. Баланд бардоштани сатҳи маблағгузориҳои маориф

Набудани таҷҳизоти фанӣ ва маводи таълимӣ яке аз омилҳои асосии паस्त будани сатҳи таҳсилот дар мактабҳои деҳот мебошад.

Тавсияҳо барои амалисозӣ:

✓ Таҷҳизонидани мактабҳо бо лабораторияҳои фанӣ барои фанҳои табиатшиносӣ ва математикӣ.

✓ Таъмини мактабҳо бо китобҳои дарсии нав ва маводи таълимии иловагӣ.

✓ Рушди барномаҳои дастгирии мактабҳои деҳот, хусусан дар минтақаҳои дурдаст.

Илова бар ин, пешниҳод мегардад, ки барои ҳавасманд гардонидани омӯзгорони фанҳои дақиқ, маоши онҳо дар минтақаҳои дурдаст баланд бардошта шавад.

5.5. Татбиқи арзёбиҳои мунтазам ва мониторинг

Барои таъмини рушди устувори низоми маориф, гузаронидани арзёбиҳои мунтазам ва пайгирии натиҷаҳои онҳо аҳамияти калон дорад.

Тавсияҳо барои амалисозӣ:

✓ Гузаронидани арзёбиҳои миллӣ дар мактабҳо ҳар ду сол як маротиба барои муайян кардани сатҳи пешрафти хонандагон.

✓ Таҳияи системаи мониторинг барои пайгирии иҷрои тавсияҳои таҳқиқот.

✓ Ҷорӣ намудани санҷишҳои мустақил барои муайян кардани сатҳи омодагии хонандагон ба таҳсилоти миёна ва олӣ.

Мониторинги мунтазами таҳсилот метавонад ба ошкор кардани мушкилоти мавҷуда мусоидат намуда, барои қабули қарорҳои муассир дар соҳаи маориф замина гузорад.

5.6. Ҷалби падару модарон ва ҷомеа

Таҳқиқот нишон дод, ки сатҳи иштироки волидон дар таълим ба натиҷаҳои таҳсили хонандагон таъсири калон мерасонад.

Тавсияҳо барои амалисозӣ:

✓ Ташкили семинарҳо ва машваратҳо барои волидон бо мақсади баланд бардоштани сатҳи огоҳии онҳо дар бораи аҳамияти таҳсилот.

✓ Таъсиси гурӯҳҳои муштаракӣ омӯзгорон ва волидайн барои баррасии мушкилоти таълим ва татбиқи стратегияҳои дастгирии хонандагон.

✓ Ворид намудани барномаҳои таълимӣ, ки ба таҳкими ҳамкориҳои байни мактаб ва хона равона шудаанд.

Бо иштироки фаъолонаи волидон ва ҷомеа, муҳити мусоиди таълимӣ фароҳам омада, таваҷҷуҳи хонандагон ба таҳсил афзоиш хоҳад ёфт.

5.7. Хулоса

Тавсияҳои мазкур барои беҳтарсозии низоми маорифи Тоҷикистон аҳамияти калидӣ доранд. Татбиқи онҳо метавонад ба:

✓ Рушди малакаҳои амалии хонандагон.

✓ Такмили малакаҳои омӯзгорон ва баланд бардоштани сифати таълим.

✓ Муҳайё намудани шароити беҳтари таълим дар мактабҳои деҳот.

✓ Афзоиши иштироки волидон ва ҷомеа дар беҳтарсозии раванди таълим.

Бо амалисозии тавсияҳои пешниҳодшуда, низоми маорифи Тоҷикистон метавонад ба сатҳи нав расида, хонандагонро барои ояндаи муваффақ омода созад.